

Michniewska-Szczepkowska, Barbara

Cechy społeczno-zawodowe współczesnych imigrantów do Olsztyna a struktury funkcjonalne miasta

---

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3-4, 499-510

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Barbara Michniewska-Szczepkowska.

CECHY SPOŁECZNO-ZAWODOWE
WSPÓŁCZESNYCH IMIGRANTÓW DO OLSZTYNA
A STRUKTURY FUNKCJONALNE MIASTA

W badaniach współczesnych migracji duże znaczenie przypisuje się zależności między charakterystyką, szczególnie zawodową, migrantów a specyfiką czynników migracyjnych związanych ze strukturą funkcjonalną miasta. Dotyczy to m.in. popytu na określone kategorie pracowników, spowodowanego uruchomieniem nowych zakładów przemysłowych¹ czy rozwojem ponadlokalnej funkcji miasta. Istotny jest przy tym wpływ: wyższych płac, dodatkowych świadczeń funduszu zakładowego (szczególnie socjalnych) na dopłaty do mieszkań, zapewnienia mieszkań w internatach i hotelach zakładowych.

Budowa i uruchomienie Olsztyńskich Zakładów Opon Samochodowych (dalej OZOS), rozwój Kombinatu Budowlanego oraz innych przedsiębiorstw budowlanych, rozbudowa uczelni i innych zakładów pracy — przyspieszyły wewnątrzwojewódzkie przemieszczenia ludności oraz stały się czynnikiem przyciągającym do Olsztyna ludność z innych województw². Wpłynęły również na charakterystyki zawodowe imigrantów z 1978 r. oraz zmiany zawodów (wykonywany inny niż wyuczony) po migracji.

W założeniach badań nad migracjami współczesnymi do dużego miasta uwzględniono m.in. ocenę wpływu przemieszczenia na zmianę zatrudnienia, a także stopnia wykorzystania wcześniej wyuczonego zawodu. Badania empiryczne posłużyły do próby określenia, w jakim stopniu pochodzenie imigrantów (ostatnie środowisko zamieszkania) wpłynęło na zmianę zatrudnienia w nowym miejscu pracy (według działów gospodarki narodowej oraz płci imigrantów). Wskazały one na selekcyjny wpływ struktury funkcjonalnej Olsztyna na charakterystyki zawodowe współczesnych imigrantów (z uwzględnieniem zasięgu i kierunku migracji).

---

1 A. Jagielski, *O problematyce i metodologii badań migracyjnych*, Studia Demograficzne, 1981, nr 4, ss. 16—23.

2 M. Latuch, *Struktura i kwalifikacje imigrantów zatrudnionych w OZOS w 1969*, Olsztyńskie Studia Demograficzne, 1971, ss. 86—88.

ZATRUDNIENIE IMIGRANTÓW
WEDŁUG DZIAŁÓW GOSPODARKI NARODOWEJ *

Analizę zatrudnienia imigrantów przeprowadzono według działów gospodarki narodowej, osobno dla respondentów i współmałżonków imigrantów podług stanu przed migracją i po migracji do Olsztyna. Wykazany stan zatrudnienia dotyczy r. 1980 (wtedy prowadzono badania empiryczne), badano go w aspekcie środowisk ostatniego zamieszkania imigrantów.

Wyniki analiz świadczą o selektywnym oddziaływaniu struktury funkcjonalnej Olsztyna na wielkość i proporcje zatrudnienia badanych osób w głównych działach gospodarki narodowej Olsztyna.

W 1978 r. zatrudnienie całej pracującej ludności Olsztyna w działach gospodarki narodowej przedstawiało się następująco: w przemyśle 20,4%, w budownictwie 14,6%, transporcie i łączności 14,5%, handlu 13,4%, oświacie i wychowaniu 8,5% ogółu zatrudnionych.

Imigranci z regionu olsztyńskiego

Po migracji do Olsztyna 1/3 badanych mężczyzn ze wsi pracowała w przemyśle (głównie OZOS) i budownictwie (10—19%) ogółu zatrudnionych mężczyzn, w transporcie i łączności ok. 9%. Kobiety ze wsi były zatrudnione głównie w przemyśle (24,4%) i handlu (17,3%). Równie wysokie było zatrudnienie w przemyśle wśród migrujących z małych miast (1/3 zatrudnionych mężczyzn). Badane osoby pochodzące ze średniego miasta pracowały głównie w budownictwie (mężczyźni 22,6%), w transporcie i łączności (11,7% zatrudnionych kobiet), w oświacie i wychowaniu (17,6% kobiet), w ochronie zdrowia i opiece społecznej (14,7% kobiet). Około 1/5 mężczyzn pracowała w administracji i wymiarze sprawiedliwości (tab. 1).

Zatrudnienie współmałżonków osób migrujących z regionu olsztyńskiego (w wybranych działach gospodarki narodowej) miało nieco inną strukturę. Więcej ich pracowało w budownictwie, transporcie i łączności, oświacie i wychowaniu (również kobiety). W administracji i wymiarze sprawiedliwości pracowało najwięcej kobiet (36%) — współmałżonków imigrantów ze średnich miast.

Wyniki pogłębionego badania empirycznego imigrantów wykazały, że istotny był popyt na określone kategorie pracowników, spowodowany płynnością — w badanym okresie — kadr w OZOS. Część zapotrzebo-

* Opracowano na podstawie próby celowo-losowej obejmującej 13,6% całej populacji (8250 osób) imigrantów do Olsztyna z 1978 r.

Tabela 1. Zatrudnienie imigrantów pochodzących z regionu olsztyńskiego w 1980 r.**

Działy gospodarki narodowej	Środowisko poprzedniego zamieszkania					
	wieś		małe miasto		średnie miasto	
	m	k	m	k	m	k
Przemysł	33,9	24,1	32,3	13,3	12,9	8,8
Budownictwo	10,4	4,3	4,7	6,3	22,6	—
Rolnictwo i leśnictwo	3,5	4,3	9,4	3,8	6,4	5,8
Komunikacja	8,7	4,3	9,4	8,8	6,4	11,7
Handel	4,3	17,3	6,2	6,3	6,4	5,8
Gospodarka komunalna i mieszkaniowa	5,2	2,5	3,2	1,3	—	—
Nauka, oświata i wychowanie	2,6	6,2	3,2	10,1	9,6	17,6
Kultura	2,6	1,8	4,7	2,6	—	2,9
Ochrona zdrowia	—	6,2	1,6	11,5	—	14,7
Administracja, wymiar sprawiedliwości i organizacje polityczne	8,6	1,8	19,1	7,6	22,8	—
Pozostałe	4,3	4,3	—	2,5	—	5,8
Bierni zawodowo	14,5	22,9	6,2	25,3	12,9	26,9
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

m — mężczyźni; k — kobiety

** W % ogółu migrujących według kierunków migracji.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych empirycznych.

wania pokrywali uczniowie ze szkół przyzakładowych, którzy po uzyskaniu kwalifikacji zawodowych podjęli pracę w OZOS. Np. 23% badanych, respondentów i współmałżonków, pochodzących ze wsi, i 17,2% z małych miast pracowało w 1978 r. w OZOS. Stanowiło to 28,4% czynnych zawodowo ze wsi i 21,2% czynnych zawodowo po migracji z małych miast. Dla porównania, przed migracją do Olsztyna w OZOS pracowało już 24,3% czynnych zawodowo imigrantów ze wsi i 20,7% z małych miast. Najmniej pracowało (po migracji) w OZOS imigrantów ze średnich miast regionu (5,8% czynnych zawodowo imigrantów).

Imigranci spoza regionu olsztyńskiego

Tylko 10,3% czynnych zawodowo pracowało uprzednio w OZOS (po migracji ok. 5%). Spośród imigrantów ze wsi było to 9,7% czynnych zawodowo przed migracją, a 16,3% po migracji. Grupę tę tworzyli głównie robotnicy i dawniejsi uczniowie szkół przyzakładowych, uczestnicy hufców OHP, rzadziej personel administracyjno-biurowy i kierowniczy.

Ogółem, z całej badanej populacji, przed migracją pracowało lub uczyło się pracując 14%, a po migracji 17,8% czynnych zawodowo. OZOS pełnił więc nadal funkcję zakładu ściągającego do przemysłu pracowników z regionu i spoza regionu.

Analiza struktury zatrudnienia w Olsztynie badanych populacji wskazuje na zróżnicowanie zależne od kierunków migracji i charakteru miejscowości zamieszkania (miasto, wieś). W przemyśle najczęściej pracowali mężczyźni pochodzący z dużych miast (30,8%) i ze wsi (25,4%). Udział zatrudnionych w budownictwie był niższy niż w grupie imigrantów z regionu olsztyńskiego. W tym dziale najliczniejsi byli mężczyźni ze średnich miast. Wśród zatrudnionych w transporcie i łączności najwyższy był udział mężczyzn przybyłych z dużych miast (ok. 13%) oraz współmałżonków osób imigrujących ze wsi (19,3%) (tab. 2). Najwięcej kobiet spoza regionu pracowało w handlu (ok. 19% imigrantek ze wsi i tyleż współmałżonków, oraz 15,4% z małych miast), w administracji i wymiarze sprawiedliwości (głównie z dużych miast — 12,1% zatrudnionych kobiet). W administracji pracowało też sporo mężczyzn, głównie imigranci ze średnich miast (22,2% ogółu zatrudnionych mężczyzn). Mniej pocho-

Tabela 2. Zatrudnienie imigrantów pochodzących spoza regionu olsztyńskiego w 1980 r.*

Działy gospodarki narodowej	Środowisko poprzedniego zamieszkania							
	wieś		małe miasto		śr. miasto		duże miasto	
	m	k	m	k	m	k	m	k
Przemysł	25,4	15,5	9,1	2,1	22,2	7,9	30,8	3,0
Budownictwo	11,8	2,8	6,1	4,2	16,7	10,6	10,3	6,1
Rolnictwo i leśnictwo	3,4	1,4	12,1	2,1	5,6	—	—	6,1
Komunikacja	11,8	5,6	6,1	10,4	8,3	2,6	12,8	12,1
Handel	6,8	18,3	12,1	14,6	5,6	7,9	7,7	—
Gospodarka komunalna i mieszkaniowa	8,5	1,4	12,1	—	—	—	—	—
Nauka i oświata	2,4	7,0	12,1	6,3	2,7	10,6	15,4	9,1
Kultura	—	1,4	—	—	—	7,9	2,5	3,0
Ochrona zdrowia	5,1	7,0	3,0	12,5	—	13,1	2,5	15,2
Administracja, wymiar sprawiedliwości i organizacje polityczne	6,8	2,8	9,1	10,5	24,9	5,3	10,3	18,2
Pozostałe	1,7	2,8	3,0	6,3	2,7	—	—	6,1
Bierni zawodowo	15,3	34,0	15,2	31,0	11,3	34,1	7,7	21,1
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w tab. 1.

dziło z dużych miast (10,3%). W dziale tym pracowało też stosunkowo dużo współmałżonków imigrantów ze wsi — 22,9%, małych miast — 20,7%, średnich miast — 13,4% i aż 35,1% kobiet z dużych miast.

Widać tu znaczną różnicę proporcji zatrudnienia w administracji między imigrantami z tej grupy a ogółem czynnych zawodowo mieszkańców Olsztyna. Zatrudnienie imigrantów było nieraz dziesięciokrotnie większe. Jest to prawdopodobnie skutek likwidacji powiatów, wtedy bowiem wiele osób z kadry administracyjnej i niższego personelu administracyjno-biurowego, imigrowało do Olsztyna właśnie ze średnich i częściowo z małych miast.

ZAWÓD WYUCZONY A WYKONYWANY

Analiza zatrudnienia przed migracją osób pochodzących z regionu wskazuje, że niewiele się ono zmieniło. Najczęściej pracowali oni w Olsztynie, mieszkając czasowo lub dojeżdżając do pracy. Migrując na stałe zmienili tylko miejsce zamieszkania lub zakład pracy pozostając w tym samym dziale gospodarki narodowej. Największe zmiany obserwuje się w strukturze zatrudnienia imigrujących spoza regionu, (administracja i handel — kobiety, przemysł — mężczyźni i kobiety, budownictwo — głównie mężczyźni). Oczywiście, że po migracji ze wsi o wiele mniej osób pracowało w rolnictwie; szczególnie dotyczy to przybyłych spoza regionu olsztyńskiego (o 17,3% mniej respondentów i o 28,2% współmałżonków). Po migracji zmienili oni główne źródło utrzymania.

Więcej niż uprzednio osób pracowało w transporcie oraz łączności, ochronie zdrowia i opiece społecznej, oświacie i wychowaniu.

Struktura funkcjonalna Olsztyna wpłynęła pośrednio na skład społeczno-zawodowy imigrantów przez określoną strukturę zawodów i tzw. środowisko zawodowe. Nie można pominąć wpływów najbliższego kręgu własnej rodziny i znajomych rodzin imigrujących. Ważne było aktualne zapotrzebowanie przemysłu i budownictwa (wysokość i kierunki), znaczenie węzła komunikacyjnego miasta czy nadal duże zatrudnienie w administracji. Znaczenie tego środowiska zawodowego (szczególnie podkreślane w badaniach socjologicznych) było istotne zwłaszcza przy podejmowaniu pierwszej pracy przez dużą grupę imigrantów-uczniów i po wykształceniu specjalistów. Wyniki badania ruchliwości pracowniczej³ załogi zakładu przemysłowego, na przykładzie wybranych populacji OZOS

³ M. Latuch, M. Michałowska, B. Młacki, J. Witkowski, *Ruchliwość pracownicza załogi zakładu przemysłowego*, Monografie i Opracowania SGPiS, nr 72, Warszawa 1978, ss. 44—45.

(badania IGS-SGPiS) oraz badania osób z wyższym wykształceniem⁴ zatrudnionych w województwie olsztyńskim — potwierdzają również tę hipotezę.

Imigranci z regionu olsztyńskiego

Pod względem zawodu wyuczonego wśród imigrantów z 1978 r. dominowali robotnicy wykwalifikowani, po szkole zawodowej zasadniczej. 35,8% czynnych zawodowo respondentów mieściło się w tej grupie zawodów. Na drugim miejscu uplasowała się kadra inżynierska i techniczna (28,7% imigrantów). Widać przy tym wyraźne zróżnicowanie według płci; udział mężczyzn w obu wymienionych grupach był wyższy (tab. 3), a wartości zbliżone. Kolejno wymienić trzeba osoby przygotowane do zawodu ekonomisty oraz pedagoga i nauczyciela (po ok. 10%). W tych grupach zawodów dominowały kobiety (16,9% — ekonomistów, 14,2% — pedagogów). Udział specjalistów z wykształceniem wyższym i technicznym średnim wynosił łącznie — 64,2%, co mogłoby świadczyć o określonym zapotrzebowaniu na kadrę specjalistów, którzy znaleźli tu po migracji zatrudnienie w różnych działach gospodarki.

Szczegółowa analiza zawodów wykonywanych ukazuje jednak zmiany po migracji do miasta. W strukturze zawodu wykonywanego (tab. 3) zdecydowanie dominowały zawody robotnika wykwalifikowanego (69,3%). W grupie specjalistów po migracji do Olsztyna pracowało już 12,5% inżynierów i techników (17% mężczyzn i 8,5% kobiet), 6% ekonomistów i specjalistów w naukach politycznych oraz 5,2% pedagogów i nauczycieli. Łącznie w wymienionych (por. tab. 3 i 4) grupach specjalistów po migracji pracowało tylko 1/3 imigrantów. Jednakże różny był udział poszczególnych grup zawodów w strukturze zawodu wyuczonego i wykonywanego według płci oraz środowiska poprzedniego zamieszkania (kierunku migracji). Imigranci ze wsi regionu olsztyńskiego najczęściej w nowym miejscu pracy wykonywali zawody robotnika wykwalifikowanego (65,7% całej badanej subpopulacji). Nieliczne osoby z wykształceniem wyższym i specjaliści nauk ścisłych oraz specjaliści medycyny pracowali w swoim zawodzie. Następną grupę stanowiły zawody pedagoga i nauczyciela. Występowała tu większa zgodność zawodu wyuczonego z wykonywanym (80%). W tej grupie pracowało też około połowy inżynierów i techników zawodów technicznych oraz rolnych, co świadczy o niewykorzystaniu tej kadry po migracji do Olsztyna, a więc o niemożności znalezienia odpowiednich, zgodnych z zawodem wyuczonym stanowisk lub słabej

⁴ Społeczno-demograficzne aspekty migracji osób z wyższym wykształceniem na przykładzie woj. olsztyńskiego, red. J. Witkowski, Olsztyn 1982, ss. 101—117.

Tabela 3. Imigranci pochodzący z regionu olsztyńskiego według grup zawodów wyuczonych i wykonywanych

Grupy zawodów	Zawód wyuczony			Zawód wykonywany			Zgodność zawodu wyuczonego z wykonywanym		
	razem	m	k	razem	m	k	razem	m	k
Inżynierowie i technicy w zawodach technicznych łącznie z technologami	28,7	38,2	20,2	12,5	17,0	8,5	62,5	64,0	60,0
Inżynierowie i technicy w zawodach rolniczych, łącznie z technologami rolnictwa	5,7	6,9	4,7	1,5	3,2	—	37,5	66,7	0
Specjaliści nauk ścisłych w tym geodeci	2,2	3,8	0,7	1,5	2,7	0,5	100,0	100,0	100,0
Specjaliści medycyny i stomatologii, farmacji łącznie z technikami i dyplomowanymi pielęgniarzkami	6,1	—	11,5	3,2	—	6,1	76,5	—	76,5
Specjaliści nauk historycznych i społecznych	0,7	1,5	—	0,5	0,5	0,5	100,0	50,0	—
Ekonomiści i specjaliści nauk społeczno-politycznych	10,4	3,0	16,9	6,0	3,2	8,5	82,7	150,	72
Prawnicy	0,7	0,8	0,7	0,3	—	0,5	50,0	—	100,0
Pedagodzy, nauczyciele akademicy i trenerzy	9,7	4,6	14,2	5,2	3,2	7,0	77,8	100,0	71,4
Specjaliści kultury i sztuki, działacze kulturalno-oświatowi	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inne zawody (robotnicy wykwalifikowani i rzemieślnicy)	35,8	41,2	31,1	69,3	70,2	68,4	277,0	244,4	315,2
Ogółem czynni zawodowo (z zawodem wyuczonym)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	×	×	×

m — mężczyźni; k — kobiety

Źródło: jak w tab. 1.

ich atrakcyjności pod względem finansowym. Analiza statystyczna siły związku między poziomem wykształcenia a motywacją, według grupy przyczyn „przyciągających” do Olsztyna, wykazała, że wykształcenie nie jest czynnikiem różnicującym motywów. Rynek pracy w Olsztynie, w r. 1978, nie był wymagający jeśli chodzi o wykształcenie. Zależności statystyczne są słabe. Siła związku między poziomem wykształcenia a przyczynami „wypychającymi” kształtowała się na poziomie 0,21***, analogicznie — z przyczynami „przyciągającymi” była jeszcze słabsza i wynosiła 0,19. Również siła związku statystycznego między zróżnicowaniem grup zawodów wyuczonych a wykonywanych pozostawała na poziomie średnim. Wyższy był jedynie poziom wskaźników dotyczących kobiet ze wsi (0,40).

Większą zgodność zawodu wykonywanego z wyuczonym obserwowano u imigrantów ze środowisk miejskich. W grupach ekonomistów i specjalistów nauk humanistycznych oraz pedagogów (tab. 3, grupy V, VI, VIII) zgodność zawodów była najwyższa. Jednakże spośród pedagogów ze średnich miast mało osób pracowało w zawodzie wyuczonym. Dotyczyło to głównie kobiet. Specjalistki natomiast grup IV i VI z tego środowiska wykonywały po migracji pracę w swoim zawodzie, przeciwnie do migrantek tychże grup zawodowych pochodzących z małych miast.

Po przemieszczeniu wzrósł udział kobiet biernych zawodowo. Zmiana stosunku do pracy z czynnego na bierny dotyczyła 38,9% kobiet z małych miast. Równocześnie zmieniły one grupę społeczno-zawodową⁵. Zjawisko to w podobnych rozmiarach dotyczy migrantek z miast średnich i wsi. Podobne tendencje ukazuje analiza zgodności zawodu wyuczonego z wykonywanym w grupach II i VIII, obejmująca kobiety z tych środowisk.

W grupie inżynierów (gr. I) pracowali jedynie imigranci ze średnich miast (86,8%). Tu także obserwowano zgodność zawodów wyższą niż u pozostałych specjalistów. Wzrastał jednakże udział grupy X, szczególnie po migracji z małych miast. Najmniej też inżynierów z tego środowiska pracowało w zawodzie wyuczonym (55%).

Imigranci spoza regionu olsztyńskiego

Analiza struktury zawodu wyuczonego tych imigrantów wskazuje na duży udział dwóch grup zawodów: robotników wykwalifikowanych (36,1%) i kadry inżynierów w zawodach technicznych. Szczególnie wi-

*** Współczynnik Kendalla.

5 B. Michniewska-Szczepkowska, *Ruchliwość społeczno-zawodowa a motywacje migracji do Olsztyna*, Olsztyńskie Studia Demograficzne, 1987, ss. 149—183.

doczne jest zróżnicowanie grup zawodów według płci. Mężczyźni należeli głównie do wymienionych grup (odpowiednio 43,3% i 36,8%).

Inna była struktura wyuczonych zawodów kobiet. Obok zawodów „innych” (tab. 4, grupa X — 28,3%), najliczniejsza była grupa o wyuczonym zawodzie ekonomisty i specjalisty nauk społeczno-politycznych (20,3%). Na trzecim miejscu plasowały się zawody inżynierów i techników (gr. I — 18,1%), na czwartym pedagogów i nauczycieli (gr. VIII — 11,6%). Dalsze miejsca zajmowały specjalistki medycyny i stomatologii (gr. IV — 8,7%) oraz inżynierowie w zawodach rolniczych łącznie z technologami rolnictwa (gr. II — ok. 6%). Jak widać, 3 pierwsze grupy zawodów wyuczonych gromadziły większość imigrantek.

Analiza struktury imigrantów ze środowisk wiejskich spoza regionu wykazuje zróżnicowanie zarówno pod względem zawodu wyuczonego jak i wykonywanego. Wśród osób przybyłych ze wsi wyróżniały się dwie grupy: robotnicy wykwalifikowani (gr. X) oraz inżynierowie i technicy w zawodach technicznych (gr. I). Przy czym, zdecydowanie przeważali technicy z wykształceniem technicznym średnim. Z porównania struktur zawodu wyuczonego i wykonywanego można wnioskować, że tylko część kadry inżynierskiej i technicznej pracowała zgodnie z zawodem wyuczonym. Szczególnie niski był udział inżynierów i techników rolnictwa (gr. II) pracujących po migracji w swoim zawodzie.

Podobnie przedstawiała się sytuacja imigrantów z małych miast. Najgorsza była ona wśród specjalistów z grupy I, a szczególnie kobiet, które po migracji w ogóle nie pracowały w zawodzie wyuczonym (I i II gr.). Znacznie zwiększyła się natomiast po migracji grupa robotników wykwalifikowanych (266% w stosunku do jej udziału przed migracją). W tej grupie zawodów dominowały kobiety. Udział ich w strukturze zawodu wykonywanego zwiększył się prawie ośmiokrotnie. Zmniejszył się natomiast w grupie specjalistów ekonomistów (trzykrotnie) i pedagogów. Większość kobiet, które po migracji z małych miast zwiększyły swą aktywność zawodową — zaczęła pracować w Olsztynie w administracji (niższy personel administracyjno-biurowy) oraz w handlu (sprzedawcy, magazynierzy itp.). Zastosowanie testu zgodności χ^2 potwierdziło istotność różnic między strukturami wyuczonego i wykonywanego zawodu. Siła związku statystycznego w tym zakresie badana dla subpopulacji kobiet z małego miasta okazała się największa (wskaźnik 0,53). W stosunku do mężczyzn wskaźnik ten pozostawał na poziomie znacznie niższym (0,18). Ogółem dla badanej populacji (imigrantów z małych miast) poziom wskaźnika siły związku statystycznego w tym zakresie wynosił 0,41.

W strukturze zawodów wyuczonych imigrantów ze średnich miast

Tabela 4. Imigranci spoza regionu olsztyńskiego
według grup zawodów wyuczonych i wykonywanych

Grupy zawodów	Zawód wyuczony			Zawód wykonywany			Zgodność zawodu wyuczonego z wykonywanym		
	razem	m	k	razem	m	k	razem	m	k
Inżynierowie i technicy w zawodach technicznych łącznie z technologami	27,4	36,8	18,1	16,6	25,5	7,2	59,5	68,5	40,0
Inżynierowie i technicy w zawodach rolniczych łącznie z technologami rolnictwa	4,5	3,3	5,8	0,7	0,7	0,7	15,4	20,0	12,5
Specjaliści nauk ścisłych w tym geodeci	3,1	3,3	2,9	2,5	2,1	2,9	77,8	60,0	100,0
Specjaliści medycyny i stomatologii, farmacji łącznie z technikami i dyplomowanymi pielęgniarkami	4,9	1,4	8,7	4,9	1,4	8,7	100,0	100,0	100,0
Specjaliści nauk historycznych i społecznych	2,1	2,7	1,4	1,4	2,1	0,7	66,7	75,0	50,0
Ekonomiści i specjaliści nauk społeczno-politycznych	11,8	4,0	20,3	0,7	2,7	10,8	55,9	66,7	53,6
Prawnicy	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	100,0	100,0	100,0
Pedagodzy, nauczyciele akademicy i trenerzy	7,6	7,0	11,6	7,0	5,5	8,6	90,9	133,3	75,0
Specjaliści kultury i sztuki, działacze kulturalno-oświatowi	1,8	1,3	2,2	2,1	1,4	2,9	120,0	100,0	133,0
Inne zawody (robotnicy wykwalifikowani i inni rzemieślnicy) ^a	36,1	43,3	28,3	57,4	57,9	56,8	156,7	129,2	202,6
Ogółem czynni zawodowo (z zawodem wyuczonym)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	×	×	×

^a Do tej grupy należy też niższy personel administracyjno-biurowy zasadniczych szkół zawodowych oraz kursów.
Źródło: jak w tab. 1.

wyróżniała się grupa inżynierów i techników (34,2% badanej subpopulacji), w której udział osób z wyższym wykształceniem wzrastał o ok. 50%. Drugą grupę pod względem wielkości stanowiły zawody „inne” (gr. X), trzecią ekonomiści i specjaliści nauk społecznych. Na czwartym miejscu byli pedagodzy i nauczyciele akademicki (gr. VIII). Po migracji udział dwóch ostatnich grup w strukturze zawodów malał o ok. 50%. W pozostałych zgodność zawodu wyuczonego z wykonywanym była bardzo duża i wskazywała na właściwe wykorzystanie kadry.

Niepokojąco niski był odsetek osób z dużego miasta pracujących w zawodzie wyuczonym w grupach I i VI. Dotyczy to zwłaszcza kobiet, które w obu analizowanych grupach gorzej wykorzystywały kwalifikacje zawodowe niż mężczyźni. W obu grupach było relatywnie więcej specjalistów z wyższym wykształceniem niż techników. Brak zgodności zawodu wyuczonego z wykonywanym był tym bardziej niepokojący, że w regionie występował brak kadry pracującej w tych grupach zawodów.

Pocieszające natomiast, że kobiety pracowały w pokrewnych zawodach (jako nauczyciele). Jedna czwarta imigrantek z dużych miast po migracji nie pracowała. Jednakże 50% kobiet, które zmieniły grupę społeczno-zawodową, podniosło wykształcenie i przeszło do czynnych zawodów, a więc ich aktywność zawodowa wzrosła po migracji do Olsztyna. Generalnie, po przemieszczeniu z dużego miasta wzrastał w strukturze zawodowo czynnych poziom wykształcenia i udział zatrudnionych, szczególnie mężczyzn (dwukrotnie), w tzw. innych grupach (gr. X). Część mężczyzn z wyższym wykształceniem technicznym pracowała po migracji w zawodach nie wymagających wysokich kwalifikacji, a lepiej płatnych. Zbiorowości badanych z tego środowiska były jednak zbyt małe by pozwoliły na wnioski uogólniające, co do populacji osób z wyższym wykształceniem, z dużych miast, przybyłych do Olsztyna w r. 1978. W pozostałych grupach zawodowych zgodność zawodu wyuczonego z wykonywanym była bardzo wysoka. Jak już podkreślano więcej osób pracowało w zawodach specjalistów oraz pedagogów i nauczycieli akademickich, co można tłumaczyć zapotrzebowaniem uczelni wyższych w Olsztynie (ART i częściowo WSP).

* * *

Wyniki analiz wskazują też na selektywność zmian po migracji w grupach osób badanych o określonych poziomach wykształcenia. W związku z zapotrzebowaniem rynku pracy Olsztyna i wcześniejszym rodzajem nauki w mieście — wzrastał udział imigrantów z wykształceniem zasad-

niczym zawodowym. Wiele osób wykształciło się w szkołach przyzakładowych większych zakładów przemysłowych Olsztyna, np. OZOS, spółdzielczości pracy i przedsiębiorstw budowlanych.

Rozpoznanie zmian profilu wykształcenia imigrantów wskazuje również na wzrost udziału specjalistów z technicznym, średnim wykształceniem, którzy po ukończeniu techników i liceów zawodowych rozpoczęli — nieraz swą pierwszą — pracę w Olsztynie. Przybyli oni głównie ze średnich miast spoza regionu olsztyńskiego. Potwierdza to analiza motywacji decyzji migracyjnych⁶ osób przybyłych do Olsztyna.

---

⁶ B. Michniewska-Szczepkowska, *Właściwości współczesnych migracji do miasta Olsztyna*, w: *Teoretyczne i metodologiczne problemy badania różnych form migracji ludności polskiej*, Koszalin 1984, ss. 242—249.